

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม แต่สามารถอาศัยร่วมกันอย่างสงบสุข การเข้าใจภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์จะช่วยเปิดโลกทัศน์ให้มนุษย์เข้าใจกันมากขึ้น เคารพซึ่งกันและกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน ปัจจุบันกระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากภายนอกมีอิทธิพลอย่างมากต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต ภาษา และวัฒนธรรมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความหลากหลายที่น่าสนใจด้านชาติพันธุ์ ภาษาและวัฒนธรรมเริ่มเลือนหายไป แม้ว่าจะมีองค์กรต่าง ๆ ในหลายประเทศพยายามรักษาความหลากหลายของภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ปี 2540 องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศนโยบายสิทธิทางภาษา (Policy on Linguistic Rights) ต่อมาปี 2550 องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ประกาศสิทธิของชนพื้นเมือง (Declaration on the Rights of Indigenous People) วันที่ 13 กันยายน 2552 United Nations General Assembly ประกาศให้ปี 2551 เป็นปีสากลของภาษาต่าง ๆ (International Year of Languages) เป็นต้น (สมทรง บुरुพันธ์ และคณะ 2554 : 31)

การคงอยู่ของภาษานั้นมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างยิ่ง เช่นเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า คนทั่วไปอาจคิดว่า การสูญหายของภาษาไม่มีความสำคัญ ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตนเอง สังคมหรือประเทศชาติ แท้ที่จริงภาษาเป็นสมบัติเดียวที่มีค่าที่สุดของมนุษยชาติ เพราะภาษาเป็นแหล่งความรู้ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เป็นเครื่องแสดงอัตลักษณ์ของบุคคล เมื่อภาษาสูญหายไป อัตลักษณ์ท้องถิ่น ความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นก็สูญหายไปด้วย นอกจากนั้นภาษายังเป็นสิ่งที่แสดงศักดิ์ศรีของมนุษย์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความเข้าใจผู้อื่นด้วย

จากงานวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย” ของ สมทรง บुरुพันธ์ และคณะ (2554) ซึ่งเป็นผลผลิตส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ชาติพันธุ์ ภาษาวัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์” ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์โซ่ง พวน ขวน ลาวครั่ง ลาวใต้ ลาวเวียง กะเหรี่ยงและมอญ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์วัยสูงอายุพูดภาษาชาติพันธุ์ได้ดีที่สุด ในขณะที่กลุ่มวัยกลางคนพูดได้ดีทั้งภาษาชาติพันธุ์และภาษาไทย และกลุ่มหนุ่มสาวพูดภาษาไทยได้ดีที่สุด แสดงให้เห็นอิทธิพลของภาษาไทยที่ทำให้พลังชีวิตของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ถดถอยลงและคาดว่าอีก 2-3 ช่วงอายุคน ภาษา

เหล่านี้จะอยู่ในสถานะวิกฤต (endangered) สอดคล้องกับการวิจัยหลายพื้นที่ของประเทศไทยที่ใช้ปัจจัยด้านอายุศึกษาการแปรของภาษาโดยมีแนวคิดว่าการใช้ภาษาของผู้พูดวัยสูงอายุเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการใช้ภาษาในอดีต การใช้ภาษาของผู้พูดวัยกลางคนเป็นตัวอย่างของการใช้ภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ และการใช้ภาษาของผู้พูดหนุ่มสาวสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของการใช้ภาษาในอนาคต ดังนั้นการศึกษาภาษาโดยใช้ปัจจัยด้านอายุจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) ได้ชัดเจนขึ้น ซึ่ง ลาบอฟ (Labov 1972 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2544 : 39) เรียกการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า การเปลี่ยนแปลงในเวลาที่เป็นจริง (change in apparent time) ตรงข้ามกับการเปลี่ยนแปลงในเวลาจริง (change in real time)

ดังนั้นโครงการวิจัย “ชาติพันธุ์ : กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม” (Ethnicity : New paradigm in language and cultural transmission) จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะต่อยอดการวิจัยที่มุ่งเน้นการธำรงมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกระบวนทัศน์ใหม่โดยศึกษากระบวนการทางภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ ศึกษาการคงอยู่ การเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายของอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และศึกษาหาแนวทางใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

โครงการวิจัยประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 5 โครงการ ได้แก่

1. กระบวนการทางภาษากลุ่มชาติพันธุ์ที่กำลังดำเนินอยู่
2. การธำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
3. การพัฒนาหลักสูตรของภาษากลุ่มชาติพันธุ์สำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์
4. การจัดการข้อมูลตัวบทของกลุ่มชาติพันธุ์
5. การธำรงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ : ภาพสะท้อนผ่านเพลงขับ

โครงการวิจัยย่อยเหล่านี้จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ 3 ประการ คือ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์ปัจจุบัน การคงอยู่ เปลี่ยนแปลง หรือสูญหายของอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวทางการสืบสานภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทางด้านการศึกษาและการจัดการข้อมูลตัวบท องค์ความรู้ใหม่ทั้ง 3 ประเด็นนี้จะทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการเชิงบูรณาการของสาขาวิชาภาษาศาสตร์ (Linguistics) มานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development)

กลุ่มชาติพันธุ์ที่คัดเลือกเพื่อการวิจัยในครั้งนี้คือไทดำที่อาศัยใน 4 จังหวัดของภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ สุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี เหตุผลที่คัดเลือกคือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชัดเจนและมีความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะสืบสานภาษาและวัฒนธรรมของคนให้อยู่ได้นานที่สุด นอกจากนี้

ยังมีอักษรของตนเอง ดังนั้นการเริ่มต้นงานวิจัยกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่มีเจตคติในทางบวกต่อภาษาและวัฒนธรรมของตนนับว่าเป็นต้นทุนสำคัญที่จะทำงานวิจัยนี้ และน่าที่จะได้แบบอย่างที่ดีสำหรับการทำงานวิจัยกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ต่อไป

ชาวไทดำมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ประเทศเวียดนามตอนเหนือ อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยครั้งแรกสมัยกรุงธนบุรี พ.ศ. 2322 สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกให้กองทัพเมืองหลวงพระบางยกทัพไปตีเอาเมืองชาวไทดำและกวาดต้อนครอบครัวไทดำมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลหนองปร่ง อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้อพยพไปในบริเวณใกล้เคียง เช่น ราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร เลย พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร ไทดำที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเหล่านี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีเป็นเวลา 3-4ชั่วอายุคน (ประมาณกว่า 200 ปี) ปัจจุบันจังหวัดเพชรบุรียังเป็นแหล่งที่มีชาวไทดำอยู่หนาแน่น ชุมชนชาวไทดำที่บ้านหนองปร่ง ตำบลหนองปร่ง อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนชาวไทดำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เพราะมีประชากรอาศัยอยู่กว่า 900 หลังคาเรือน ถึงแม้ชุมชนนี้จะอยู่ห่างจากถนนเพชรเกษมเพียงไม่กี่กิโลเมตร แต่ชาวไทดำในบริเวณนี้ยังคงเอกลักษณ์ภาษาและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ (สุนทรรัตน์ แสงงาม 2549 : 14) ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงศึกษาภาษาไทดำของกลุ่มชนที่อาศัยในจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของไทดำในประเทศไทยและจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม เนื่องจากจังหวัดเหล่านี้มีชุมชนไทดำที่ใช้ภาษาของตนในชีวิตประจำวัน และยังคงพิธีกรรมดั้งเดิมของกลุ่มชนไทดำอยู่

จากอดีตสู่ปัจจุบันชุมชนภาษาไทดำในประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน บางชุมชนกลายเป็นชุมชนทวิภาษา (Bilingual community) หรือชุมชนพหุภาษา (Multilingual community) เพราะอิทธิพลของสื่อมวลชน การศึกษา การพบปะคนต่างถิ่น ทำให้เกิดการสัมผัสภาษา (language contact) ชาวไทยเชื้อสายไทดำจำเป็นต้องสื่อสารด้วยภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาราชการ กล่าวคือ คนวัยหนุ่มสาวมักใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ หรือใช้ร่วมกับภาษาไทดำ ในขณะที่คนวัยทำงานหรือวัยสูงอายุนิยมใช้ศัพท์ไทดำมากกว่า

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดของการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้ทฤษฎีการแปร (Variation theory) ที่อธิบายว่าทุกภาษามีการแปร กล่าวคือ มีการใช้รูปภาษาที่ต่างกัน สลับกันได้ โดยไม่ทำให้ความหมายหลักเปลี่ยนไป ทฤษฎีการแปรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาภาษาศาสตร์สังคมซึ่งถือว่าไม่มีการแปรใดเป็นการแปรอิสระ เพราะการแปรทุกกรณีสามารถอธิบายได้ด้วยเงื่อนไขปัจจัยทางสังคม เช่น เพศ วัย การศึกษา ถิ่นที่อยู่ สถานการณ์

ผู้วิจัยสนใจตัวแปรอายุ เนื่องจากการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามารถบ่งชี้ถึงอายุในภาษาไทดำ จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ได้ชัดเจนขึ้น ทำให้สามารถประเมินพลังชีวิตของ

ภาษาไทยคำในพื้นที่ยังจะสัมพันธ์กับการดำรงภาษาและการเปลี่ยนภาษาไทคำในอนาคด้วย เมื่อทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของกลุ่มชาติพันธุ์เดียว จังหวัดเดียว เช่น รังสิตา สุวรรณมุสิก (2547) ศึกษาการแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในผู้พูดสามระดับอายุ อัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโข่ง โดยศึกษาที่อำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี อุทัยวรรณ ดันหยง (2526) ศึกษาการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวน โดยศึกษาที่อำเภอพรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาภาษาไทถิ่นหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เดียวหรือจังหวัดเดียว เช่น สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ศึกษาการแปรการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน ได้แก่ ภาษาลาวโข่ง ลาวพวน ลาวครั่ง ลาวเวียง และลาวใต้ ในเขตลุ่มน้ำท่าจีน 4 จังหวัด คือ ชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร โดยเลือก 1 ภาษา 1 จังหวัด งานวิจัยของ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2555) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ลื้อ จีน พวน เฉพาะจังหวัดน่าน ดังนั้นเพื่อขยายขอบเขตการศึกษาโดยใช้ตัวแปรอายุให้กว้างขวางขึ้น ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาการแปร การใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทยคำ 4 จังหวัด คือ จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี โดยนำผลการศึกษาแต่ละจังหวัดมาเปรียบเทียบด้วย

นอกจากนั้น งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ 2 ประการ คือ 1. ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ งานวิจัยนี้จะช่วยเสริมสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกรักภาษาและวัฒนธรรม ตลอดจนอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ของตน เพื่อให้คนไทยทุกเชื้อสายอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ งานวิจัยนี้จะช่วยเสริมสร้างให้คนในชุมชนมีความรู้ภาษาของตน เห็นคุณค่าภาษาและวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เกิดการจัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ เกิดภูมิคุ้มกันที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

งานวิจัยเรื่อง “การแปรการใช้ศัพท์ในภาษาไทยคำของคนสามระดับอายุ” เป็นงานวิจัยหนึ่งในโครงการวิจัยย่อยหัวข้อ “กระบวนการทางภาษากลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำเนินอยู่” (Ethnic language progress in progress) โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อศึกษาภาวะภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทคำในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งพิจารณาจากระบบเสียงและศัพท์ที่ใช้โดยชาวไทคำ 3 ระดับอายุ คือ วัยสูงอายุ วัยกลางคน และวัยหนุ่มสาว ผลการศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของชาวไทคำ 3 ระดับอายุในงานวิจัยนี้ เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่สามารถประเมินพลังชีวิตทางภาษา (language vitality)

ซึ่งสัมพันธ์กับการดำรงภาษา (language maintenance) การเปลี่ยนภาษา (language shift) และการตายของภาษา (language death) เนื่องจากการดำรงจะต้องมีการใช้ภาษาที่ต่อเนื่องจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นถัดไป และภาษาชนกลุ่มน้อยมีแนวโน้มที่จะกลืนไปกับภาษาอื่นที่มีศักดิ์ศรีกว่า

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ในภาษาไทยคำของคนสามระดับอายุ จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ในภาษาไทยคำของคนสามระดับอายุ จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี

## 1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ผู้พูดภาษาไทยคำระดับอายุที่ 1 หรือวัยสูงอายุจะใช้ศัพท์ไทยคำมากกว่าผู้พูดภาษาไทยคำระดับอายุที่ 3 หรือวัยหนุ่มสาว

## 1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ในภาษาไทยคำของคนสามระดับอายุ โดยแบ่งผู้บอกภาษาเป็น 3 ระดับอายุ คือ ระดับอายุที่ 1 อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ระดับอายุที่ 2 อายุตั้งแต่ 45-55 ปี ระดับอายุที่ 3 อายุตั้งแต่ 15-35 ปี
2. ศึกษาเปรียบเทียบการใช้ศัพท์ในภาษาไทยคำของคนสามระดับอายุ เฉพาะ 4 จังหวัด 8 จุดเก็บข้อมูล ได้แก่
  - 2.1 ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
  - 2.2 ตำบลดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
  - 2.3 ตำบลไผ่หนูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
  - 2.4 ตำบลดอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
  - 2.5 ตำบลดอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
  - 2.6 ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
  - 2.7 ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาชัยวัน จังหวัดเพชรบุรี
  - 2.8 ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
3. ศึกษาเฉพาะ 650 หน่วยย่อยที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อแสดงให้เห็นการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุ

### 1.5 นิยามศัพท์

1. ภาษาไทดำ หมายถึง ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ไทยโซ่ง ลาวโซ่ง โซ่ง ไทยทรงดำ Black Tai, Tai Dam, Lao Song, Tai Song ในงานวิจัยนี้ คือ ภาษาไทดำ เฉพาะ 8 จุดเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยซึ่งคนทั้งสามระดับอายุใช้ในชีวิตประจำวัน

2. คนสามระดับอายุ หมายถึง คนไทยเชื้อสายไทดำเฉพาะ 8 จุดเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยระดับอายุละ 4 คน แบ่งเป็น 1. ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 คือ ชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป 2. ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 คือ ชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 45-55 ปี 3. ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 คือ ชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18-35 ปี รวม 96 คน

3. พื้นที่วิจัย หมายถึง ตำบลทั้ง 8 ตำบล ใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี

4. จุดเก็บข้อมูล หมายถึง หมู่บ้านที่ผู้วิจัยได้เลือกให้เป็นตัวแทนของชุมชนภาษาไทดำในพื้นที่วิจัย

5. ชุมชนภาษาไทดำ หมายถึง กลุ่มคนไทยเชื้อสายไทดำเฉพาะจุดเก็บข้อมูล

6. การสัมผัสภาษา หมายถึง กระบวนการที่ภาษา 2 ภาษา หรือหลายภาษามีอิทธิพลต่อกัน

7. การเปลี่ยนแปลงภาษา หมายถึง การที่รูปภาษาในภาษาเดียวกันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมเมื่อกาลเวลาผ่านไป อาจเกิดได้ทั้งระดับเสียง ระดับคำ และระดับประโยค

8. การแปรภาษา หมายถึง การที่รูปในภาษาตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไปอาจใช้แทนกันได้โดยไม่ทำให้ความหมายหลักเปลี่ยนไป

9. ตัวแปรอิสระ หมายถึง การที่สิ่ง 2 สิ่งมีความความสัมพันธ์กัน สิ่งหนึ่งอาจทำให้อีกสิ่งหนึ่งแปรไป ได้แก่ ตัวแปรทางสังคม ในงานวิจัยนี้คือ ระดับอายุของผู้บอกภาษาไทดำ

10. ตัวแปรตาม หมายถึง การที่สิ่ง 2 สิ่งมีความความสัมพันธ์กัน สิ่งหนึ่งจะแปรตามสิ่งหนึ่งโดยตลอด ได้แก่ ตัวแปรทางภาษา ในงานวิจัยนี้คือ จำนวนศัพท์ 650 หน่วยอรรถ

11. การแปรเสียง หมายถึง การที่เสียงมากกว่า 1 เสียง สามารถใช้แทนกันได้โดยไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน

12. การแปรศัพท์ หมายถึง คำมีความหมายเหมือนกัน อาจใช้แทนกันได้โดยความหมายหลักเหมือนกัน

13. การแปรความหมาย หมายถึง การที่ผู้บอกภาษาที่มีระดับอายุต่างกันบอกความหมายของศัพท์บางศัพท์แตกต่างกันโดยความหมายที่ใช้นั้นอาจกว้างออกหรือแคบเข้าก็ได้

14. หน่วยอรรถ หมายถึง หน่วยความหมายที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกจำนวน 650 หน่วยอรรถ เพื่อศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุ แต่ละหน่วยอรรถอาจแทนด้วย 1 ศัพท์ หรือมากกว่าก็ได้

15. คำ หมายถึง หน่วยที่มีความหมายแต่ละหน่วยซึ่งใช้แทนหน่วยอรรถนั้น ๆ และยังไม่ได้ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ศัพท์

16. ศัพท์ หมายถึง คำ 1 คำ ที่วิเคราะห์แล้วว่าเป็นสมาชิกของหน่วยอรรถ แต่ละศัพท์จะมีรูปแปรหรือไม่ก็ได้

17. ศัพท์ไทดำ หมายถึง ศัพท์ที่ปรากฏในเอกสาร พจนานุกรม งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ซึ่งระบุว่าเป็นศัพท์ของภาษาไทดำ ลาวโซ่ง ไทยโซ่ง โซ่ง Black Tai, Tai Dam ในความหมายเดียวกัน บางกรณีอาจเป็นศัพท์พื้นฐาน (basic word) ของภาษาตระกูลไทที่ปรากฏใช้ในภาษาไทดำแต่แสดงลักษณะทางเสียงที่สามารถระบุได้ว่าเป็นศัพท์ไทดำ เช่น ‘ไข่’ /saj<sup>3</sup>/ ‘หลาน’ /ca:n<sup>2</sup>/

18. ศัพท์อื่น หมายถึง ศัพท์ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยกรุงเทพฯ ภาษาลาวกลุ่มอื่นตามที่ปรากฏในเอกสาร พจนานุกรม งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือศัพท์สร้างใหม่

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทดำ จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี

2. ทำให้สามารถประเมินพลังชีวิต (vitality) ของภาษาไทดำในประเด็นของการธำรงภาษา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงภาษา

3. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนด้านภาษาและการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ หน่วยงานพัฒนาชุมชน ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด

4. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาภาษาถิ่นตระกูลไท ภาษาท้องถิ่นที่แตกต่างกันตามภูมิภาค ภาษาศาสตร์สังคม การวางแผนนโยบายภาษา ภาษาศาสตร์ภาษาถิ่น ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและภาษาศาสตร์เชิงประวัติ

## 1.7 ระยะเวลาทำการวิจัยและแหล่งทุน

งานวิจัยนี้ใช้เวลา 3 ปี คือระหว่างเดือนตุลาคม 2553 – เดือนกันยายน 2556 ได้รับทุนส่งเสริมกลุ่มวิจัย (เมธีวิจัยอาวุโส สกว.) จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปี 2553-2556